

Tar sig tid att rä

Merseyside räddningstjänst räddar liv innan larmet går. Hembesök är en av brandmännens viktigaste uppgifter. Kvitto på arbetet är att antalet döda och skadade i bränder sjunker kraftigt.

Nästa steg är ett friskare Liverpool. Nu ska man slåss mot fattigdom och ohälsa.

Sirenen besökte Liverpool för snart fem år sedan. Reportaget blev uppmärksammat och lockade till studiebesök i England. Merseyside årgång 2003 håller fortfarande som förebild för svenska räddningstjänster.

Merseyside årgång 2008 har nått avsevärt längre.

Text och foto: PER LARSSON

Peter Cook är van socialarbete. Enda skillnaden är att han numera gör det i räddningstjänstens uniform och följ sig själva, trivs och mår bra, då är också risken för bränder mindre. Merseyside har hjälpt många kommuninvånarna

LIVERPOOL. 9 000 hushåll. Så många kliver Merseysides brandmän in i för att prata brandsäkerhet.

Varje månad.

– Vet du vad som är unikt med räddningstjänsten? Frågar ställföreträdande räddningschef Michael Hagen.

Han får inget vettigt svar, och hade nog inte räknat med det heller, utan replikerar själv:

– Tiden. I dagens stressade samhälle är räddningstjänsten unik eftersom vi har tiden.

Hagens åsikt att det finns outnyttjad tid kan för en chef i räddningstjänsten vara som att svära i kyrkan. I så fall svär Michael Hagen som en borstbindare.

– Självklart ska vi öva och utbilda i brand, men det blir ändå tid över. Och här har vi diskuterat hur vi ska använda den.

Inte bara diskuterat, utan även bestämt.

”Räddningstjänsten är unik eftersom vi har tiden. Här har vi diskuterat hur vi ska använda den.

Fokus ligger på brandsäkerhet i hemmen, skadorna ska minska. Det innebär att brandmän jobbar mycket aktivt med brandsäkerhet. Det innebär också att resurser omfördelas, antalet brandmän i operativ tjänst minskar stadigt.

Michael Hagen

Nedskärningar av personal brukar medföra protester om att det drabbar tredje man. Såna argument håller inte i Liverpool eftersom skadesiffrorna sjunker.

För fem år sedan protesterade personalen. Brist på information och resurser tyckte brandmännen om nymodigheterna. Då besökte de 27 000 hushåll på ett år.

Men ledningen backade inte en millimeter. I stället har takten för arbetet med brandsäkerhet i kommunen accelererat.

När det i april görs bokslut för verksamhetsåret 07/08 räknar man med att ha sprängt 100 000-gränsen. Vi pratar då antal besökta hushåll på ett år.

Samtidigt har antalet skadade och döda i bränder minskat markant. På sex år, 2000/01 till 2006/07, har döda i bränder mer än halverats, antalet skadade minskat från 330 till 120.

Det beror givetvis inte bara på brandmännens hembesök. Men Merseyside Fire & Rescue Service som myndighet lär ha stor del i resultatet. Räddningstjänsten gör mer än hembesök.

Det är allt från att uppfostra unga värstingar till att installera bostadssprinkler hos de som inte kan hantera sina brandrisker.

Koncentrationen ligger tydligt mot de som har det svårt i samhället.

Merseyside började det målmedvetna arbetet med brandsäkerhet i kommunen (Community Fire Safety) för tio år sedan. Fem år senare var 20 personer anställda för uppgiften. I dag är de 75.

Av de 75 har 35 räddningstjänstbakgrund. Övriga har spridda kompetenser, de är så kallade förespråkare för olika grupper. Det kan vara invandrare, handikappade, äldre med mera.

I räddningstjänstens eget callcenter jobbar sex personer. Två tar emot bokningar om hembesök och de övriga fyra skriver in rapporterna från brandmännens besök.

– Vi har sedan starten gjort 400 000 besök till 250 000 olika hushåll. Tyvärr finns inte alla medborgare i offentliga telefonregister. Vi har inte nummer till fler än 350 000 hem. Det har diskuterats att vi ska köpa loss fler nummer från privata register. Men 20 000 nummer kostar 80 000 kronor. De pengarna har

dda liv

...rst och främst tittar efter hur brandsäkert det är i hemmen. Men även sociala aspekter tas upp. Kan folk sköta re till högre bidrag och därmed drägligare liv.

Foto: Per Larsson

vi inte, säger Chris Moran i callcentret.

Merseyside redovisar statistik varje månad och har kontinuerlig kontroll på att hembesöken sköts. Siffror redovisas för varje enskilt skift på alla 26 brandstationerna.

En utryckningsstyrka ska göra 55 hembesök i månaden. Större stationer som bemannar två bilar per skift ska hinna med 440 besök i månaden, mindre stationer 220.

Under januari noterade Low Hills brandstation för högsta noteringen, 519 hembesök. Blå skiftlaget på stationen svarade för 147 besök fördelat på två bilar. Skiftlaget hade 15 arbetsdagar i januari, det innebär i snitt tio besök per skift.

Samtidigt minskar alltså antalet brandmän i operativ tjänst.

– Men vi säger inte upp någon. Det är vid pensioneringar som tjänster inte återsätts. Merseyside hade 1 000 brandmän, nu går vi mot 800. Dagens brandmän arbetar också fler timmar. Men de tjänar numera 560 000 kronor om året jämfört med 380 000 förut, så det är ingen som protesterar, säger Michael Hagen.

Färre brandmän på brandstationerna innebär att färre specialfordon kan bemannas. Det har lösts genom att bland annat höjdfordon placerats ut på deltidstationer.

– De bilarna används ändå så sällan. Vi kan larma

deltidarna när stegbilen behövs, säger Michael Hagen.

Under brandmännens och förespråkarnas hembesök granskas bostaden och levernet, man letar risker och pratar brandsäkerhet. 3 500 brandvarnare monteras i bostäder varje månad.

Utsatta grupper kan erbjudas extra skydd som portabel bostadssprinkler, brandsäkra filter och inbyggda friter. Allt detta kostar förstärkt pengar.

Men Michael Hagen anser att det är med pengar som med tid. Det finns.

– Frågar du så har ingen pengar. Men se dig om i samhället, kan någon påstå att det inte finns pengar i omlopp?

Merseyside lägger därför ner mycket möda på att nosa upp pengar. Man söker pengar i fonder, både hos EU och nationellt. Beacon, en organisation under regeringen, har flera gånger tilldelat Merseyside utmärkelser som en föregångare myndigheterna vill andra ska ta efter. Med åren kommer också ekonomiska medel som ska användas för att fortsätta utveckla verksamheten.

– Vi har dessutom 70 miljoner pund i vår egen budget varje år. Det är upp till oss själva hur vi använder de pengarna, säger Michael Hagen.

Bostadsbränder och hembesök

år	bostadsbränder	döda	skadade	skadekostnad milj kr	hembesök
00/01	1 932	17	330	694	58 379
01/02	1 749	16	281	629	58 253
02/03	1 557	12	156	560	18 922
03/04	1 612	9	171	580	27 340
04/05	1 470	11	173	542	30 341
05/06	1 456	11	155	547	51 014
06/07	1 336	9	126	516	59 853
07/08*	1 200	8	92	477	107 000

* Verksamhetsåret 07/08 pågår, siffrorna är en prognos baserad på periodens första 10,5 månader.

2000-2005 skötte ett privat företag det callcenter som bokar hembesök. Merseyside var inte nöjt med hur uppgiften sköttes, när kontraktstiden gick ut tog man över i egen regi, det är från 05/06.

■■■ Räddningstjänsterna i Stockholm, Södra Roslagen och Södertörn täcker tillsammans ett område som befolkningsmässigt är jämförbart med Merseyside. De tre räddningstjänsterna hade 832 utryckningar till bostadsbränder 2006. 11 personer dog i bränderna och 161 skadades.

Brandmäns hembesök januari 2008

station	röd	vit	blå	grön	totalt
Low Hill	121	126	147	125	519
Bootle & Neth	120	112	116	120	468
Southport	106	116	112	129	463
St Helens	125	113	112	114	464
Wallasey	110	112	119	120	461
Liverpool City	112	110	113	116	451
Speke	111	110	110	114	445
Birkenhead	107	142	118	78	445
Kirkdale	108	113	112	113	446
Bromborough	113	112	108	100	433
Kirkby	114	84	113	115	426
Crosby	104	117	96	85	402
Old Swan	111	84	102	76	373
Toxteth	97	74	99	89	359
Newton L W					259
Formby					257
Heswall					251
Huyton	55	59	65	63	242
Eccleston	58	61	60	57	236
West Kirby					226
Croxteth					244
Belle Vale	59	59	48	57	223
Upton	57	48	56	54	215
Whiston	56	55	51	60	222
Aintree	52	57	53	59	221
Allerton	53	62	37	57	209
Totalt					8 960

Statistik över gjorda hembesök under januari 2008. De 14 första stationerna, ner till Toxteth, bemannar två bilar per skift, övriga en bil. Röd, vit, blå och grön är benämningen av skiftstyrkorna. De stationer där enbart totalen redovisas har flexibel organisation utan fasta skiftstyrkor. Skiftpersonalen lägger där själva upp arbetstiden.

Merseyside Fire & Rescue Service

Omfattar: Merseyside county (motsvarande län) med kommunerna Sefton, Knowsley, St Helens och Wirral. Totalt närmare 1,5 miljoner invånare. Huvudort är Liverpool, vars storstadsområde har drygt 800 000 invånare.

Utmärkelser: Merseyside räddningstjänst är flerfaldigt prisbelönt av Beacon authority som lyfter fram nationella förebilder. 2004 belönades räddningstjänsten för enastående arbete med äldre, 2006 för enastående arbete med yngre. Bara fyra organisationer har prisats för ungdomsarbete, de övriga tre är barnorganisationer. 2006 var Merseyside Storbritanniens högst rankade räddningstjänst.

Personal: Räddningstjänsten har 26 brandstationer och totalt cirka 1 600 anställda. Drygt 800 är operativ personal, 75 personer jobbar med brandsäkerhet i kommunen. Av all personal jobbar cirka 100 med ungdom och äldre.

Larm: 90 000 om året.

Ekonomi: budgeten ligger på 70 miljoner pund (cirka 980 miljoner kronor).

Tar tåten. Rob Taylor och Merseyside ligger långt fram i brittisk räddningstjänst. Och man slår sig inte till ro med framgångar och ryggdunkar utan blickar hela tiden framåt och hittar nya angreppssätt för att öka tryggheten i kommunen.

Prioriterad uppgift

Bekämpa fattigdom

Steget före. Om det är en ambition ska vi låta vara osagt. Men Merseyside fire & Rescue Service kliver hellre på i obanad terräng än trampar i andras fotspår.

Sirenen besökte Merseyside hösten 2003. Då var bostadssprinkler en av de stora frågorna. Räddningschefen Tony McGuirk konstaterade att han kunde köpa fler än tusen bostadssprinkler om året om han drog in en brandbil med personal.

När vi återvände drygt fyra år senare var en av frågorna hur det gått med sprinklersatsningen.

Jodå, räddningstjänsten installerar sprinkler när inga andra åtgärder hjälper. Bostadssprinkler är en del av verksamheten.

Men det är inte längre den stora frågan.

Räddningstjänsten prioriterar framförallt en grupp människor – de fattiga.

– Vi ska minska ohälsan. Folk i allmänhet blir rikare och lever längre. Men det gäller inte alla. Chanserna är ojämlika, vi försöker välja ut rätt grupper att hjälpa, säger Rob Taylor, stationschef för Community Fire Safety..

Räddningstjänsten stöttar för ett sundare leverne. Faktum är att man också handgripligt hjälper kommuninvånare till bättre ekonomi.

Merseyside har ett 40-tal anställda som jobbar gentemot handikappade, invandrargrupper, äldre med mera. De besöker många hem, de ser behoven. Och de har upptäckt felaktiga pensionsersättningar, missade bidrag för el.

– Då har vi ringt ansvarig myndighet och fått dem att rätt till felet. Och det är inga småpengar. På ett år fick 21 personer sammanlagt 850 000 kronor mer i bidrag, berättar Rob Taylor.

Gör inte socialen det jobbet?

”Folk i allmänhet blir rikare och lever längre. Men det gäller inte alla. Chanserna är ojämlika.

– Jo, men vi träffar fler människor, 9 000 i månaden. Och vi besöker människor i stället för att de ska behöva söka service. När vi ser behov av hjälp kontaktar vi socialen som får gå dit.

Merseysides framgångar och goda rykte har också fått andra att vakna. Räddningstjänsten försökte i flera år få igång ett samarbete med lokala sjukhus, men fick inget gensvar.

Nu har sjukvårdsansvariga ändrat sig och sökt upp räddningstjänsten.

– Vi har hamnat i deras ledningsgrupp, diskuterar kampanjer mot rökning och alkohol.

Liverpools stad vill tillsammans med ett privat gym bygga nya träningslokaler på brandstationerna.

– Kommunen vill att de som inte har råd att gå på flaschiga gym ska få chansen, ge dem möjlighet till den livsstilen. Vi kommer att öppna våra gym för feta unga, fetma är en av våra ”big killers”, och för äldre.

Utbyggnaden sker på prov på tre stationer, fungerar det bra är det meningen att alla tio brandstationerna inom stans gränser ska få eleganta gym som släpper in allmänheten för att minska ohälsan.

– Det är ingen liten investering, men oss kostar det inget, säger Rob Taylor.

PER LARSSON

De fick inte träffa personen de ville ha tag i. Men Mike Toland och Peter Cook gjorde ändå ett hembesök, installerade brandvarnare och informerade både en gamling och hans anhängare om brandrisker i lägenheten.

– Vi åke

LIVERPOOL. Den lilla Ford Fiestan skumpar i väg mot stans icke så fashionabla förorter.

Peter Cook och Mike Toland har fått ett ”cold call”.

Det innebär ett icke bokad besök, att en person ringt och varnat för någon annans leverne. En utflykt på måfå. Herrarna kan lika gärna bli stående vid en stängd dörr.

Men det är också möjligt att en risk kan elimineras. Därför tvekar de aldrig.

– Oftast blir vi insläppta. Om folk är hemma alltså. Nu är det en kvinna som larmat. Hon är

Från macho till mångkultur

LIVERPOOL. Ray Price har tillbringat hela sitt yrkesliv på brandstationen.

Ett liv som ändrats kapitalt de senaste åren.

Från machotillvaro till mångkulturellt socialarbete.

Han har upplevt adrenalinkick- en vid larm många gånger. Han har räddat liv vid bränder, han har också burit ut döda.

– Men jag har aldrig burit ut döda från en bostad där det funnits brandvarnare. Och nu räddar vi folk på ett annat sätt.

Community Fire Safety (brandsäkerhet i kommunen) är högprioriterat i Liverpool. Antalet anställda ökar kraftigt, samtidigt som antalet brandmän i operativ tjänst minskar. Prioriteringen har sina motståndare. Men den är konsekvent, och när antalet skadade och döda i bränder hela tiden minskar är det svårt att käfta emot.

Drygt 50 brandmän jobbar på brandstationen i city. Ray Price har lämnat den homogena miljö han varit förtrogen med i decennier. Två våningar upp basar han och två andra tidigare brandmän i stället för brandsäkerhetsarbetet och 16 anställda som vi kan kalla socialarbetare. För det är vad de i praktiken är.

– Om jag saknar brandstationsjargongen? Nej. Numera lär jag mig om andra kulturer när vi fikar. Det är intressantare samtal, säger Ray.

Fem av de 16 är tvåspråkiga invandrare som arbetar med människor som har samma modersmål. Det pratas somaliska, bengaliska, arabiska och kinesiska på stationen. På samma sätt är en döv person förespråkare för döva, en alkoholister för alkoholister.

Det var inte frivilligt Ray Price hamnade i denna miljö. Han ska-

En skada tvingade Ray Price från skiftet och operativ brandsläckning till förebyggande arbete. Inget han då gillade. När han frisknat till fick Ray chansen att gå tillbaka till skiftet. Men det ville han inte. Ray Price räddar nu liv på annat sätt och uppskattar det mer. Foto: Per Larsson

dades i jobbet i samband med en insats. Under rehabilitering fick han välja mellan att jobba vidare med halv lön eller byta uppgift.

– Jag blev helt enkelt tvingad till ett fysiskt lättare arbete och det var en chock att förändra jobbet så kapitalt.

När Ray frisknat till fick han chansen att gå tillbaka till brandmannajobbet. Då valde han att stanna kvar.

– Av två skäl. Jag anser att vårt jobb gör skillnad, insatserna inom Community Fire Safety har minskat antalet döda i bränder kraftigt. Dessutom behöver jag

inte bo på brandstationen, jag uppskattar faktiskt att få sova i min egen säng.

Hur ser brandmännen på att räddningstjänstens fokus har ändrats?

– De är professionella och förstår att förändringarna görs för att minska antalet skadade.

Men det var strejk häromåret, och det man protesterade mot var neddragningar av operativ personal?

– Det stämmer. Jag var själv med i strejken, men det var enbart av lojalitetsskäl. Beslutet om strejk var demokratiskt framröstat i facket och jag är medlem.

Djupt inom mig kände jag att det var fel, jag tror egentligen inte på strejk som vapen överhuvudtaget.

Förutom invandrare, döva och alkoholister har Community Fire Safety på citystationen även förespråkare för handikappade, äldre, flyktingar, hem-tjänsten och socialvården.

– Vi har också en person som jobbar med frågor kring bostadssprinkler och en som jobbar med övergripande säkerhet i området, säger Ray Price.

Enkelt uttryck har Ray Prices

grupp två huvuduppgifter:

■ Hjälpa utsatta människor som lever under hög risk.

■ utbilda barn i brandmedvetenhet.

– Det kan ofta vara tungarbetat. Många pratar inte engelska, muslimska kvinnor får inte prata med män. Vi tillbringar mycket tid i tuffa miljöer. Men de resultat vi uppnår lyfter oss. Även om folk tar droger eller på annat sätt i onödan utsätter sig för risker så förtjänar ingen att dö i bränder.

PER LARSSON

r tillbaka en annan dag...

orolig eftersom hennes 80-åriga far bor ovanför en alkoholister som sängrocker, berättar Peter Cook.

Både Peter och Mike har sin bakgrund inom socialtjänsten. De är vana ruffiga bostadsområden, de är vana att försöka hjälpa sårbara och utsatta människor som ofta lever under högre risk. Arbetslöshet, alkoholism och allmän ohälsa är överrepresenterat.

Den stora skillnaden i deras arbete är att de numera sniffar efter brandrisker och har brandvarnare i portföljen.

Den sängroökande mannen svarar inte på dörrsignalen och det kan bli timmar av väntan bilen. Men den här resan är ändå en halvträff.

En nyfiken granne får inte ut någon information om vad som försiggår av Peter och Mike, men de får henne att ringa dit hemtjänsten som har nyckel till Mr Brown, 80. Han som har en orolig dotter.

Mr Brown blir glad över besöket. Peter och Mike informerar om risker och hittar en papperskorg med fippar i.

– Röker du? undrar Peter.
– Det är sonen, svarar kvinnan

från hemtjänsten.

I sonens sovrum finns det brännmärken på golvet. Sannolikt en sängroökare här också. Peter monterar upp en brandvarnare i sovrummet och en i hallen.

På väg ut springer man på dottern som larmade räddningstjänsten.

– Det skulle jag gjort för länge sedan, säger hon.

Peter och Mike förklarar att pappans lägenhet är en brandcell och att den ska klara att stå emot brand i lägenheten under till dess att räddning kommer.

– Den stora risken för din far finns i den här lägenheten. Tala om för din bror att han inte ska röka i sängen, säger Peter Cook.

Ytterligare ett försök görs på undervåningen, men ingen reaktion på dörrsignalen.

– Hos farbror har vi nu gjort en sån kontroll som brandmännen brukar göra. Därför fyller vi i en hembesöksrapport, berättar Mike Toland.

Men Peter och Mike nöjer sig inte med det.

– Vi åker tillbaka en annan dag när sonen är hemma och pratar med honom om riskerna med

sängroökning. Då ska vi även försöka få tag på grannen.

Peter och Mike är självständiga i arbetet och de är glada att de inte har samma mål som skiftstyrkorna som ska hinna med 110 besök i månaden.

– Vårt jobb handlar mer om kvalitet än kvantitet. Än så länge.

Efter två timmar är de tillbaka på stationen. Kostnadseffektivt? Har Peter Cook och Mike Toland förhindrat en lägenhetsbrand lär det inte råda någon tvekan.

PER LARSSON